

Jazzenzo, woensdag 19 december 2007

Jazzzangeres Rita Reys, de keizerin van de timing door Rinus van der Heijden

Rita Reys is een van de toppers van het festival Stranger Than Paranoia. Europe's First Lady of Jazz, de eretitel die ze nog altijd graag hoort, is 83 jaar. Maar die leeftijd zit haar niet in de weg om nog zoveel mogelijk aan de weg van de jazz te timmeren. "Ik kan toch moeilijk op m'n kop gaan staan."

Moet je als webmagazine met jazz als specialisme in het vaandel, aan je lezers nog gaan uitleggen wie Rita Reys is? Of proberen duidelijk te maken waarom deze Nederlandse jazzzangeres zo goed is, enig misschien wel in Europa? Nee toch? Maar wat moet je dan wel vertellen? Dat ze vrijdag 83 jaar wordt? Dat ze tot een uitstervend ras gespecialiseerde jazzmusici behoort? Dat ze nog altijd met hetzelfde plezier optreedt als toen ze dik 65 jaar geleden begon?

Ja, misschien dat laatste wel. Want Rita Reys, een van de toppers van het festival Stranger Than Paranoia, dat op kerstavond in Tilburg begint en 30 december wordt afgesloten, ziet uit naar haar concert in muziekpodium Paradox. "Ik heb er volgens mij nog nooit opgetreden", zegt ze, waarop ze gretig vraagt hoe dat podium eruit ziet, hoeveel mensen er in kunnen, of bezoekers er enige affiniteit met jazz hebben.

Nee, haar leeftijd zit haar geen moment in de weg. Of optreden haar zwaar valt? "Helemaal niet. Ik ben nooit gestopt. Als je dat doet gaat je stem op slot. Je stem is een spier en als je die goed in gebruik houdt, blijft-ie soepel. Oefeningen doe ik nooit. Ja, als ik 's avonds ergens moet optreden, ga ik 's ochtends een beetje los zingen. Meer niet, nee."

Rita Reys werd op 21 december 1925 in het Rotterdamse Crooswijk geboren als Maria Everdina Reys. Ze groeide op met klassiek, maar won als kind al diverse zangconcoursen. Als 15-jarige trad ze op met The Hawaiian Minstrels. Op 18-jarige leeftijd zong ze regelmatig in een café in Hilversum, waar slagwerker Wessel Icken haar talent opmerkte. Op 2 november trouwden ze en gingen optreden onder de naam Rita Reys & The Wessel Icken Sextet.

En het lichaam kan het allemaal ook nog aan? "Ik loop veel en zit regelmatig op de hometrainer, tweemaal een kwartiertje. Ik kan toch moeilijk op m'n kop gaan staan. Ik lig 's avonds om negen uur in bed met een heerlijk boek. Dat is zo ontspannend. 's Middags mediteren valt niet mee. Ik ben gewoon erg met mijn gezondheid bezig. Ik neem goede voeding, rook niet, ga op tijd naar bed, dat soort dingen."

Kwintet

Rita Reys komt met het Ruud Jacobs Quintet naar Tilburg. Met Ferdinand Povel op tenorsax, Peter Beets op piano, Martijn van Iterson op gitaar, Ruud Jacobs op contrabas en Joost Patocka op slagwerk. Rita Reys is er blij mee. "Met het kwintet spelen we niet zo vaak. Alleen als we worden gevraagd. Clubs hebben meestal niet

zoveel geld. Ik treed misschien wel vaker met een trio op. Eigenlijk is er tussen een trio en kwintet niet zo veel verschil. Met z'n vijven heb je wat meer chorussen, kan er meer worden geïmproviseerd. Maar ja", lacht ze, "het merendeel van die chorussen is toch voor mij. Daar komt het publiek immers voor. Ik denk dat mensen nieuwsgierig zijn, dat ze denken: hoe doet dat oude mens dit allemaal? Ik krijg er wel respect mee."

Of ze voor Stranger Than Paranoia een aangepast programma samenstelt? "Wij doen altijd wat anders. In theaters let je meer op het showelement, nu zal het allemaal wat jazzier zijn. Mensen zitten in een club veel dichterbij je. Dus moet ik me meer concentreren op de improvisaties."

Na 1945 begon de internationale doorbraak van Rita Reys. Ze trad op in geheel Europa. Op 18 april 1954 werd dochter Leila geboren. Een jaar later nam Rita Reys haar eerste Nederlandse plaat op: 'Jazz behind the dikes'. In 1956 ging ze voor het eerst naar de Verenigde Staten voor optredens met onder andere Art Blakey, Horace Silver, Hank Mobley, Oscar Pettiford, Jimmy Smith en Zoot Sims. In dat jaar ook overleed echtgenoot Wessel Icken aan een hersenbloeding. (foto: Rita en Ruud Jacobs)

Vijfenzestig jaar in de wereld van de jazz. Hoogtepunten waren er volop. Zoals toen ze in 1960 met het Trio Pim Jacobs het concours won van het Jazzfestival in Juan les Pins (Frankrijk), waarbij ze de titel 'Europe's First Lady of Jazz' in de wacht sleepte. Naar eigen zeggen waren andere pieken in haar carrière de optredens met Lester Young, het Metropole Orkest, de ontvangst van zes Edisons, waaronder haar belangrijkste. Die van vorig jaar die ze als eerste Nederlandse kreeg voor haar gehele oeuvre, na onder andere Tony Bennett en Herbie Hancock. Ze blijft echter gewoon Rita Reys, die nog altijd plezier schept in concerten, om mensen kennis te laten maken met jazzmuziek.

Hoe het allemaal is gekomen, dat vraagt ze zich allang niet meer af. "Onze Lieve Heer heeft me deze stem gegeven. Talent komt altijd boven drijven, of je nu jong bent of niet. Dat talent moet je goed ontwikkelen, de techniek om te zingen leer je vanzelf. En timen hè, timen, timen, timen. Ik kan je plaatjes laten horen van toen ik 36 jaar was. Ik sta te kijken van de techniek die ik toen al had. Gisteren nog vond ik zo'n plaatje: 'Lazy Kitten'. Als ik dat dan opzet denk ik: waar haal ik het allemaal vandaan? Het is zo verschrikkelijk goed."

Rita Reys was vorige maand op televisie te zien als zangcoach van de Antilliaanse Izaline Calister in het programma 'Het uur van de wolf'. Daarmee slaat de gelouterde zangeres een brug tussen oud en nieuw talent. Ook Fay Claassen droeg meerdere malen trots uit, dat ze zangles kreeg van Rita Reys. "Izaline is erg leuk. Ze is zeer goed in haar genre. Maar jazz vereist een andere aanpak. De timing is zó belangrijk. Fay is ook zo iemand, die talent van zichzelf heeft. Maar ze zou wat minder uit de boekjes moeten putten als ze zingt. Waarom gaat ze na elk chorus scatten? Als je het haar vraagt zegt ze: 'Ik weet niet wat ik met mijn figuur moet doen'. Jammer dat ze zich geen houding kan geven. Fay is een poepiegoede zangeres." Na de dood van Wessel Icken treedt Rita Reys steeds vaker op met het

trio

van pianist Pim Jacobs. Op 30 september 1960 trouwt ze met hem. In 1961 ontvangt ze haar eerste Edison voor de plaat 'Marriage In Modern Jazz', in 1969 volgt een tweede Edison.

Nadien ontstaat er een innige samenwerking met het orkest van Rogier van Otterloo. Met hem legt ze onder meer repertoire van Michel Legrand, Burt Bacharach, George Gershwin en Antonio Carlos Jobim op plaat vast.

Nadien volgen nog albums met werk uit het American Songbook. In 1985 krijgt Rita Reys borstkanker, maar die overwint ze en geeft enkele weken later al een groots concert in het Concertgebouw in Amsterdam. Op 3 juli 1996 overlijdt echtgenoot Pim Jacobs aan kanker. Nadien treedt Rita Reys vaak op met het trio van Lex Jasper.

Kleine Kim

Er klinkt een absolute voorkeur uit de stem van Rita Reys als ze over Nederlandse jongste jazzvocaliste Kim Hoorweg begint. "Ik heb kleine Kim onder mijn hoede. Ze lijkt zo op mij. Ik was ook veertien jaar toen ik begon. Kim heeft ook een bepaalde klankkleur en goede timing. Ze heeft geluk dat haar vader pianist is, kan ze lekker aanklooiën. Ik raad haar aan een instrument te leren bespelen. Ik heb zo'n spijt dat ik dat niet heb gedaan. Als je piano of gitaar speelt, kun je alleen optreden. Jazz zit nogal eens in de verdomhoek. Dan is zo'n instrument erbij gewoon een kwestie van economie."

Met Fay Claassen, Izaline Calister en Kim Hoorweg noemt Rita Reys drie vocalistes die het wel zullen maken. Maar anderen? "Neem nu zo'n Wouter Hamel. Hij zingt heel erg leuk, maar zijn repertoire is doorspekt met popinvloeden. Daar krijg ik geen inspiratie van. Mathilde Santing en Trijntje Oosterhuis zijn geweldige zangeressen, als ze maar binnen hun eigen genre blijven. Waarom beginnen ze aan jazz? Ze kunnen dat helemaal niet. De timing ervoor ontbreekt. Ik word er niet warm of koud van."

Wel van zangeressen uit het verleden? "Ik heb me bijvoorbeeld nooit gespiegeld aan Billie Holiday. Vroeger vond ik haar verschrikkelijk. Nu ik oud ben, weet ik hoe goed die vrouw is geweest." Ooit gespiegeld aan Ella Fitzgerald dan? "Ik zou willen dat ik zou kunnen zingen als Ella. Maar ik ben geboren met mijn talent. Ik wil daarom geen Ella zijn, ik ben gewoon Rita."